

MİLLÎ MÜCADELE YILLARINDA KARAMÜRSEL VE YALOVA İSKELELERİNE ASKERÎ MÜHİMMAT TAŞIYAN BİR KAYIKÇI: ÇAM HASAN SALİH AĞAZÂDE İSMAIL AĞA

Mehmet Serhat YILMAZ*

Giriş

Kocaeli Yarımadası coğrafi olarak Avrupa'yı Asya'ya bağlayan bir konumdur. Kocaeli bölgesi hem karayolu, hem de Haydarpaşa-Bağdat demiryolu hattının geçtiği bir sahadır. Millî Mücadele hareketi sırasında bölge üzerinden İstanbul'dan Anadolu'ya deniz yolu ulaşımı sağlanmaktaydı. Bunun yanında İstanbul ile Anadolu arasındaki haberleşme de bu bölge üzerinden yapılmaktaydı. Bu bakımdan bölge stratejik öneme sahipti. İtilaf Devletlerine ait kuvvetlerin 13 Kasım 1918'de İstanbul'a gelmelerinin hemen ardından Kocaeli Yarımadası'nın önemli noktaları işgal edilmiştir. Bu çerçevede İzmit şehrine de İngiliz askerî birlikleri gelmiştir.¹ 16 Mart 1920'de İstanbul İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmiş, yarımada üzerindeki işgal kuvvetleri takviye edilmiştir. Bu durum, Anadolu'ya giden karayolunda ulaşımı daha tehlikeli bir hale getirmiştir.²

Kocaeli Bölgesi Millî Mücadele boyunca hem iç hem de dış cephe özelliği taşımıştır. Bu bakımdan İzmit'i hem İstanbul yönetimi, hem de Heyet-i Temsiliye, daha sonra Ankara Hükümeti elde tutmaya çalışmıştır. Aynı gerekçelerle İzmit'i İtilaf Devletleri, özellikle İngiltere ve onlar adına Yunanlılar işgal ederek denetim altında tutmak istemişlerdir.³

Kuva-yı Milliye birliklerinin bir taraftan Karamürsel'de deniz araçlarına sahip olmaları, diğer taraftan Kocaeli Yarımadası'nda Yarımca sahillerine kadar inerek telgraf haberleşmesini sekteye uğratmaları İstanbul'u endişeye düşürmüştür.⁴ Bu dönemde Kuva-yı İnzibatiye de İzmit Körfezi'nin güney kıyılarında faaliyetlerde bulunmuştur.⁵

Kocaeli Yarımadası'nda Kuva-yı Milliye'nin doğmasıyla özellikle İzmit'in batı ve kuzeybatı bölgelerinde faaliyet gösteren Rum ve Ermeni çeteleri temizlenmiş, eşkıyalık yapan Türk çeteleri de disiplin altına alınarak Kuva-yı Milliye'ye kazandırılmıştır. Kocaeli Kuva-yı Milliyesi, yarımada boyunca İstanbul-Anadolu koridorunu açık tutmuş, İstanbul'dan karayolu ile kaçırılan silah cephanesi ve her türlü askerî malzemeyi Anadolu'ya ulaştırmıştır. Özellikle

* Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, e-mail: myilmaz@kastamonu.edu.tr

1 Adnan Sofuoğlu, *Millî Mücadele Döneminde Kocaeli*, Ankara, 2006, s. 203.

2 Sabahattin Özel, *Kocaeli ve Sakarya İllerinde Millî Mücadele (1919-1922)*, İstanbul, 1987, s. 24.

3 Sofuoğlu, *Millî Mücadele...*, s. 206.

4 Yusuf Çam, *Millî Mücadele'de İzmit Sancağı*, İstanbul, 1993, s. 106.

5 Kuva-yı İnzibatiye'nin faaliyetleri için bakınız. Çam, *Millî Mücadele'de...*, s. 104-106.

İstanbul'un işgalinden sonra Anadolu'ya geçmek isteyen sivil, asker Millî Mücadele hareketi yanlısı vatanseverlere refakat etmek suretiyle, yolculuklarının güven içinde yapılmasını sağlamıştır.⁶

Bu dönemde sevk ve nakil işlerinin düzenli yürütülebilmesi için Millî Savunma Bakanlığı tarafından 10 Ocak 1921 tarihinde Sevkiyat ve Nakliyat Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Genel müdürlük teşkilatı kurulduğu zaman nakliye hizmetlerini yürüten bir menzil teşkilatı bulunmaktaydı. Doğu ve El-Cezire cepheleeri ile İstanbul'dan gelecek malzemeyi Batı Cephesi'ne aktarmak, birlik nakillerini tertip etmek ve bakanlık emrindeki karayollarını verimli bir şekilde kullanmak için gerekli bağlantıları sağlamak üzere Sevkiyat ve Nakliyat Genel Müdürlüğü'nün kurulmasına karar verilmiştir. 1921 Nisan ayı içerisinde ayrıca Yurtiçi Menzil Teşkilatı oluşturularak Sevkiyat ve Nakliyat Genel Müdürlüğü emrine verilmiştir.⁷

Kocaeli Bölgesi'nde menzil hattının oluşturulması sonrasında başına Yenibahçeli Şükrü Bey getirilmiştir. Bunun dışında Piyade Yüzbaşı Dayı Mesut Bey, Dr. Fahri Can ve Üsteğmen Beykozlu Murat Bey menzil işleriyle uğraşmaktaydı. Menzil teşkilatı vasıtasıyla menzil hattı üzerinden Millî Mücadele boyunca milli kuvvetlere İstanbul Boğazı'nın her iki yakasındaki gözetim altında tutulan askeri depo ve ambarlardan çeşitli yollarla alınan silah, cephane ve mühimmat sevk edilmiştir.⁸

İstanbul'dan kaçırılarak Batı Cephesi için gönderilen ikmal maddelerinin Ankara'ya nakli üç yönden sağlanmaktaydı. Birinci yön, İstanbul-İnebolu-Kastamonu-Çankırı-Ankara yoluydu. İkinci yön, İzmit-Adapazarı-Hendek-Düzce-Bolu-Ankara hattı ve üçüncü yön ise, İzmit-Geyve-Nallıhan-Beyazır-Ankara yoluydu.⁹ İstanbul'dan kaçırılan silah ve cephanenin bir bölümü İzmit-Ankara hattından Batı Cephesi'ne naklediliyordu.¹⁰

Anadolu'ya yapılan sevkiyat yalnız karayoluyla değil deniz yoluyla da yapılmaktı. İstanbul'dan yüklenen motor ve takalar, bazen vapurlar Marmara Denizi'nde genellikle Karamürsel Limanı'na, Karadeniz'de genellikle İnebolu, bazen de Kefken, Karasu ve Akçakoca gibi uygun limanlara yüklerini boşaltıyorlardı.¹¹ Yine deniz yoluyla Karamürsel'e gelen bazı gruplar da buradan İzmit ve Derbent (İzmit ile Sapanca arasında demiryolu üzerinde bir yerleşim birimi) üzerinden Geyve'ye ulaşarak Anadolu'ya geçebilmekteydi.¹² Ayrıca Ankara tarafından geçiş bölgelerinde kontrolü sağlamak ve istihbarat işleriyle uğraşmak üzere bir Askerî Polis Teşkilatı kurulmuştu. Teşkilat mensupları İzmit, Karamürsel, Kandıra, Kefken, Karasu ve Akçakoca gibi Anadolu'ya giriş yapılabilecek olan sahil yerleşim birimlerinde görevlendirilmiştir.¹³

Anadolu'nun işgali sırasında İngilizler tarafından önce Kocaeli Bölgesi'ne Yunan birlikleri getirilmiş sonra da İngilizler bölgenin denetimini Yunan işgal birliklerine terk etmişlerdir. Yunanlılar Geyve Boğazı'nı ele geçirip milli kuvvetleri etkisiz kılmak amacıyla Haziran 1920'de İzmit'e bir tümen getirdiler. Bunun yanı sıra bölgede yaşayan Rum ve Ermenilerin

6 Sabahattin Özel, *Kocaeli ve Sakarya İllerinde Millî Mücadele (1919-1922)*, İstanbul, 1987, s. 25.

7 Mehmet Evsile, *Kurtuluş Savaşında Askerî Nakliye Hizmetleri*, Cem Ofset, Amasya, 1997, s. 7-8. Bu hususta bakınız. *Türk İstiklâl Harbi, VII. Cilt İdarî Faaliyetler (15 Mayıs 1919-2 Kasım 1923)*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1975, s. 240.

8 Sofuoğlu, *Millî Mücadele...*, s. 70-71.

9 Evsile, *Kurtuluş Savaşında...*, s. 4-5.

10 Evsile, *Kurtuluş Savaşında...*, s. 68. Ayrıca hat yoluyla yapılan nakliyat miktarları için bakınız. Evsile, *Kurtuluş Savaşında...*, s. 69-70.

11 Sofuoğlu, *Millî Mücadele...*, s. 72.

12 Sofuoğlu, *Millî Mücadele...*, s. 80.

13 Sofuoğlu, *Millî Mücadele...*, s. 81. Millî Mücadele yıllarında lojistik nakliyat faaliyetleri kapsamında düşmanın ağır baskı ve engellemelerine rağmen, bir avuç denizcinin çabaları sonucu İstanbul'dan deniz yolu ile İnebolu, Samsun, Yalova, Karamürsel ve İzmit'e gizli ve kaçak yollarla cephane ve malzeme sevk edilmiş, bu girişimler Millî Kuvvetlerin hem direncini artırmış, hem de moralini en üst düzeye çıkarmıştır. *Karadeniz'de Bir Destan Gazi Alemdar Gemisi*, (Hazırlayanlar: Gürdal Özçakır, Mehmet Dönmez), Deniz Basımevi Müdürlüğü, İstanbul, 2008, s. 16.

çete faaliyetlerine de göz yummuşlardır.¹⁴ Yunan askerleri 15 Eylül 1920'de Orhangazi ve Yalova'yı işgal etmiş, Karasu, Kandıra ile İzmit'in karşısında Yuvacık ve Bahçecik'te mücadele devam etmekteydi.¹⁵ Bu şekilde Haziran 1921 sonlarına kadar İzmit-Adapazarı-Sapanca bölgesi Yunan işgali altında kaldı. Bu arada II. İnönü Savaşı'nı kaybeden Yunanlılar 1 Nisan'dan itibaren mevzilerini terke başlamışlar ve 3 Nisan 1921 günü Gökbayrak Taburu Karamürsel'e girmiş, Kocaeli kuvvetleri de 4 Nisan'da Yenişehir'e girmişlerdir.¹⁶ Temmuz 1921 başlarında alınan bilgilerden İzmit kıyıları ile Karamürsel'in boş olduğu öğrenilmiştir. 4 Temmuz'da bir milli müfreze Karamürsel'e girmiş, Yunanlıların Yalova'yı tahliye ettiği haberi de alınmıştır.¹⁷ Çekilmekte olan Yunan birliklerinin Karamürsel bölgesinde yaptığı tahribat ve baskı döneminde bile İstanbul'dan Karamürsel'e sevk edilen top, tüfek ve cephane Ankara'ya gönderilmeye devam etmiştir. Nitekim Yunanlıların çekildiği günlerde Karamürsel'e nakledilen cephaneyi Yunanlılara kaptırmamak için kadın, erkek, çocuk bütün halk mühimmatı sırtlarında taşımışlardı. Hatta bu sırada iki top saklanmış, Yunanlıların bütün aramalarına rağmen bulunamamış, Yunanlıların çekilmesinden sonra Anadolu'ya gönderilebilmiştir. Sofuoğlu, söz konusu olayı İstanbul'dan Anadolu'ya kayık ve motorlarla top, tüfek ve cephane sevkiyatında yer almış olan dedesi İsmail Sofuoğlu'ndan da dinlediğini ifade etmektedir.¹⁸

Recep Reis'in Kuva-yı Milliye'ye katılmasından sonra Karakol Teşkilatı'nın yaptığı görev bölümünde Recep Reis Kefken'e komutan olarak atanmıştır. Bu görevlendirme ile Batı Karadeniz kıyılarında ve bu kıyılara yakın iç kesimlerde önemli ölçüde söz sahibi olunmuştur. İstanbul'dan deniz yoluyla Anadolu'ya geçebilmek, Recep Reis ve adamları sayesinde mümkün olabilmekteydi. Takalarla silah ve cephane kaçırılması da onun bilgisi ve koruması altında yapılmaktaydı.¹⁹

Haziran 1921'de Fransızların Zonguldak'ı boşaltmasının hemen ardından Yunanlıların Eskişehir yönünde yapacakları ileri harekât için güçlerini toparlamasından faydalanılarak İzmit, Yalova ve Karamürsel Türk kuvvetleri tarafından geri alınmıştır. Kurtuluş Savaşı'nın deniz safhası açısından İzmit'in ele geçirilmesi büyük önem taşımaktadır. İzmit'in alınmasıyla Marmara Denizi de taşıma için kullanılabilir hale gelmiştir. Bu nedenle 28 Haziran 1921 günü İzmit'in geri alınmasının ardından burada "İzmit Bahriye Komutanlığı ve Liman Başkanlığı" kurulmuştur. Komutanlığın başlıca görevleri Marmara Denizi'ndeki taşımacılığı düzenlemek, İzmit Körfezi'nin deniz savunmasını yapmak ve bölgenin sorumlusu durumundaki 1. Ordu'ya danışmanlık hizmeti vermektir. İzmit Körfezi'nin savunulması amacıyla alınan tedbirler ise şunlardır: Körfezin önemli noktalarına mayın dökmek, kıyı savunması için gerekli noktalara topçu bataryaları ve cephanelikler yerleştirmek, düşman gemilerine karşı torpido kullanma olanaklarını araştırmak ve torpido atacak araç inşa etmek.²⁰

Millî Mücadele hareketi sırasında Yunan baskısının azaldığı günlerde Değirmendere-Darıca arasında irtibat sağlanmış, İstanbul'dan haber almak kolaylaşmıştır. Bu dönemde Değirmendere Mıntıka Kumandanı Zobuoğlu Hasan Efendinin gayretiyle seyrü sefain vapurları bölge kıyılarındaki iskelelere uğramaya başlamış, bu imkân kullanılarak İstanbul'dan silah ve cephane getirilmeye başlanmıştır.²¹

14 Bu konuda bakınız. Adnan Sofuoğlu, "Kurtuluş Savaşı Döneminde Kocaeli-Yalova-İzmit Çevresinde Rum ve Ermeni Terörü", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt. XVIII, Sayı:54, s. 795-814.

15 *Kocaeli Burhaniye Kuvayı Milliye Müfreze Komutanı Rasim Koçal'ın Milli Mücadele Anıları*, (Hazırlayanlar: Cumhur Utku, Hasan Soygüzel, Pınar Tayhan), Akmat Matbaası, Bursa, 2011, s. 13-18.

16 Sofuoğlu, *Milli Mücadele...*, s. 163.

17 Özel, *Kocaeli ve Sakarya...*, s. 162.

18 Sofuoğlu, *Milli Mücadele...*, s. 179.

19 Özel, *Kocaeli ve Sakarya...*, s. 108.

20 Serdar Hüseyin Sarar, *Kurtuluş Savaşı Döneminde Denizcilik Faaliyetleri*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2007, s. 84.

21 Çam, *Millî Mücadele'de...*, s. 123.

Bildiri konumuzla ilgili olarak İstanbul'dan Anadolu'ya askerî malzeme kaçırılması konusunda çeşitli örnekler verilebilir. Burada bir örnek olay nakledilmiştir: 1921 yılının Mart ayı içerisinde Üsteğmen Abdurrahman (Benlioğlu), Heybeliada'daki Bahriye Mektebi'nde kısım zabitidir. Uzun süreden beri Kurtuluş Savaşı'na katılma planları yapan Üsteğmen Abdurrahman bir tatil günü arkadaşı Üsteğmen Ziya ile karşılaşır. Ziya, Felah Grubu'nun bir üyesidir ve Anadolu'ya malzeme kaçırmaktadır. Bunu öğrenen Üsteğmen Abdurrahman, arkadaşına okulda bulunan silahları kaçırma düşüncesini açıklar. Ziya ile Harbiye Nezareti'ne giderler ve burada sonradan Muğlalı Mustafa, Eyüp Bey ve Yüzbaşı Ekrem olduklarını öğrendiği üç kişiyle tanışır. Bu kişiler İstanbul'dan Anadolu'ya malzeme kaçıran ekiplerin başıdır. Birlikte oturup bir plan yaparlar. Bu plana uygun olarak, nöbetçi olduğu bir gece okul mendireğinin içerisine bir motorlu taka sokan Üsteğmen Abdurrahman, 20 kişilik asker grubunun da yardımıyla 480 adet mavzer, 150 tabanca, 250 sandık cephane ve kasaturadan oluşan yükü takaya yerleştirir. Silahların kaçırılacağı gece Yunan Donanması'na ait gemiler ada açığında demirli beklemektedir. Ancak gemilerin personeli Heybeliada'da oturan bir Rum zahire tüccarının evinde verilen ziyafette bulunmaktadır. Vapur iskelesinin hemen yanındaki gazinoda kalan Fransız Senegalli erler de, burada görevli Senegalli Müslüman bir çavuşun Türklere yardımcı olması nedeniyle hiçbir şey duymaz. Yüklenmesi sona eren taka Büyükkada'nın arkasından Yalova yönünde yola çıkar. Yalova'ya varıldıktan sonra, getirilen malzeme Nokta Komutanı Yüzbaşı Hakkı'ya teslim edilir. Plana göre bu malzeme karadan Karamürsel'e kadar gelecek, burada tekrar takaya yüklenip İzmit'e ulaştırılacaktır. Plana uygun olarak Yalova'dan Karamürsel yönünde yola çıkan taka Darıca önlerinde Yunan karakol torpidobotuna yakalanır. Yunan askerleri takayı didik didik arar. Ancak Üsteğmen Abdurrahman üniformasını Nokta Komutanı'na teslim etmiştir. Elinde de Felah Grubu tarafından hazırlanmış belgesi bulunmaktadır. Bu belge İstanbul'daki bir Fransız kaptandan alınmış bir resmî yazıdır ve belgeye göre taka mürettebatı İstanbul'da bulunan Fransız askerlerine İzmit'ten patates getirmekle görevlidir. Sahte belge sayesinde kontrolü atlatan Üsteğmen Abdurrahman hem Anadolu'ya geçmiş, hem de silah ve malzemeyi İzmit'e ulaştırmıştır.²²

İsmail Ağa'nın Hayatı (1860-1933)*

Torunlarının verdiği bilgiye göre İsmail Ağa, 1860 yılında doğmuştur. İsmail Ağa, hayatının çeşitli dönemlerinde kayıkla taşımacılık, kasaplık, bahçıvanlık, sebze üretimi ve bostan işleriyle de meşgul olmuştur. Millî Mücadele döneminde iki yelkenli kayığı, daha sonra motorlu teknesi ile Adalar ve İstanbul'a (Yemiş İskelesi'ne) meyve, sebze taşımacılığı da yapmaktaydı. Hanife Hanım ile evlenmiş olup Şaziye, Salih, Fehmi ve Saffet²³ isimlerinde dört çocuğu olmuştur. Yalova'nın Yunan işgaline uğramasından sonra aile oradan ayrılmak zorunda kalmış, önce Ahırkapı'ya daha sonra ise Eyüp'e yerleşmiştir. İsmail Ağa 1923 yılında işgalin ortadan kalkmasından sonra tekrar Yalova'ya dönmüştür. 1933 yılı Eylül ayı içerisinde 73 yaşındayken vefat etmiştir.²⁴

22 Sarar, *Kurtuluş Savaşı...*, s. 110-111.

* Bildiri konusunun seçilmesinde, belgelerin temini ve bildirin hazırlanmasında yardımlarını gördüğüm İsmail Ağa'nın yakınları olan değerli insanlar Prof. Pınar Genç, Mükerrrem Özince, Muazzez Beşe ve Elçin Özince'ye çok teşekkür ederim. İstiklâl Savaşı'nın isimsiz, gönüllü kahramanları adına Kocaeli Bölgesi'nde İsmail Ağa ve Saffet Çam'ın yaptıkları hizmetlerle sembol isimler olmasını dilerim.

23 Saffet'in ismi bildiride kullandığımız Osmanlı Türkçesi metinlerde Safvet olarak geçmektedir. Fakat kendisi ismini Saffet Çam olarak kullandığı için bildiri de Saffet olarak kullanılmıştır.

24 Mükerrrem Özince, (İsmail Ağa'nın oğlu Salih'in kızı, Eyüp 1922 doğumlu). Muazzez Beşe, (İsmail Ağa'nın oğlu Salih'in kızı, Yalova 1925 doğumlu). Söz konusu bilgiler Elçin Özince (İsmail Ağa'nın oğlu Salih'in kızı Mükerrrem'in kızı) tarafından 23 Şubat 2014 tarihinde derlenmiştir.

İsmail Ağa'nın Millî Mücadele Hareketine Katkısı

İsmail Ağa, Millî Mücadele döneminde vatan savunması için sahip olduğu kayıklarla gönüllü ve ücretsiz olarak İstanbul'dan Anadolu'ya silah ve askerî malzeme taşıyan bir kayıkçıdır. Oğlu Saffet Çam Yunanlılar Yalova'yı işgal ettiği dönemde 17 yaşında bir gençtir. İsmail Ağa'nın 1920'li yıllarda birisi 20 tonluk, diğeri 12 tonluk iki yelkenli kayığı vardı. Yalova-İstanbul arasında yük taşımacılığı yapıyordu. O zamanlar 20 tonluk büyük kayık İsmail Ağa'nın oğlu Fehmi (Çam), küçük kayığı da Saffet (Çam) idare etmekteydi. Bu dönemde Yalova-Karamürsel Yunan işgali altında olup yalnız Yalova'nın Çatalburun mevkiî Türklerin elindeydi. Yalova Kaymakamı olan Demir Hulusî Bey, Yalova'nın Kabaklı Köyünde hem kaymakamlık hem de Kuva-yı Milliye Cephe Komutanlığı görevini yürütüyordu. İsmail Ağa, Millî Mücadele döneminde doğrudan Demir Hulusî Beyden talimat almaktaydı.²⁵

Saffet Çam İstanbul'dan yapılan askerî malzeme taşımacılığını şu şekilde anlatmaktadır: "Babam İsmail Çam, Demir Hulusî Bey'den aldığı emir gereğince İstanbul'daki büyük makamlarla temas ederek, İstanbul'dan temin ettiği harp malzeme ve teçhizatı ile cephaneyi sandıklar içerisinde ve sonradan zabıt olduğunu öğrendiğim zevatla birlikte Ahırkapı'dan yükleyerek Yalova-Çatalburnu'na getirmeye başladık. Bizimle beraber gelen sivil subaylar, Çatalburnu'ndan karaya çıkar ve malzemeyi alır giderlerdi. Bu hal bir sene kadar devam etti. Haziran 1921'de İzmit Yunanlılardan temizlenmeye başladığı zaman Yalova'yı yakarak çekildiler. O zaman yine Yalova'ya cephaneye ve malzeme taşımaya devam ettik. Büyük Taarruz başlamadan tahminen 20 gün evvel ağabeyimi askere aldılar. Ağabeyimin kayığına kaptanlık edecek bir kimse bulamadığımız için iki kayığın kaptanlığını uhdeme aldım. Kayıklar benim kumandamda olmak üzere İstanbul-Yalova arasındaki cephaneye ve malzeme sevkiyatını ben yapıyordum. O zamanlar, Marmara Denizi Yunan-İngiliz-Fransız kontrolü altında olup Bozburun-İzmit arasını Yunanlılar gemilerle devriye gezerek kontrol eder, yakaladıkları kayıkları batırır, tayfasını esir alırdı. Yunanlıların merkezleri Heybeliada'da Çam Limanı'ndaydı".²⁶ Bu dönemde Yunanlıların faaliyetleri hakkında bir örnek verelim. 10 Haziran 1921 günü bir Yunan torpidosu Karamürsel'in 15 km batısındaki Hisar İskeleyi'ni topa tutmuş, gördüğü yüklü bir motora el koymuştur. Yine Yunan torpidoları körfezin güney kıyılarında Çavuş Çiftliği, Çatalburnu İskeleyesine atış yapmış ve bir motoru beraberine alıp götürmüştür.²⁷

Saffet Çam, babası İsmail Ağa'ya ait küçük kayığın Yunanlılar tarafından batırılması olayını şu şekilde anlatmaktadır: Kayıklarımız Büyük Taarruz başlamadan tahminen 10 gün evvel İstanbul'dan cephaneye almak üzere büyük kayık akşamüzeri, ben de büyük kayıkta olmak üzere hareket ettik. Küçük kayık sabahleyin hareket etmişti. Bunun sebebi Yunanlıların devamlı surette bizi aramasıydı. Yalova'daki yerli Rumlar ihbar etmişti. Yunan torpidolarında ise bizi tanıyan yerli Rumlar tayfalık yapıyordu. Küçük kayık sabahleyin Yalova'dan hareket edip Yalova ile Büyükkada arasına geldiği zaman bir Yunan torpidosuna rastlamış ve batırarak kayığın tayfalarını esir almışlardı. Tayfalar ihtiyar kimseler oldukları için bırakılmışlardı. Tayfalardan sonradan duyduğuma göre benim ve babamın nerede olduğunu sormuşlar, onlar da İstanbul'da olduğumuzu söylemişler.²⁸

Yukarıda bahsi geçen olay 1921-1922 yıllarında Yalova İleri Karakol Komutanlığı görevinde bulunan Süleyman Remzi Bey tarafından düzenlenen 21 Aralık 1926 tarihli belgeden de anlaşılmaktadır. Belgede, Yalova'da ikamet etmekte olan İsmail Ağa'nın

25 Belge-9, Saffet Çam'ın Yalova Askertik Şube Başkanlığına yazmış olduğu 11 Ekim 1966 tarihli dilekçesi.

26 Belge-9, Saffet Çam'ın 11 Ekim 1966 tarihli dilekçesi.

27 Çam, *Millî Mücadele'de...*, s. 151, 157.

28 Belge-9, Saffet Çam'ın 11 Ekim 1966 tarihli dilekçesi. Yapılan derlemede, İsmail Ağa'nın küçük oğlu Saffet'in de bu saldırı sırasında yaralandığı belirtilmiş olup, Saffet Çam'ın olayı anlatan dilekçesinde bu hususta bir bilgiye rastlanmamıştır. Mükerrerem Özince, Muazzez Beşe, (23 Şubat 2014 tarihi derleme).

sahibi olduğu yelkenli kayık Millî Mücadele sırasında küçük oğlu Saffet'in idaresi altında iken Yunan donanması tarafından deniz abluka altında olduğu halde cansiperane bir surette orduya askerî malzeme ve cephane naklettiği ve donanma tarafından mezkûr kayık takip ve tarassudda olmasından dolayı efradı tebdîl edilmek mecburiyetiyle sefere giderek Yunan donanması tarafından denizde bombalanarak batırılmış denilerek kayığın millî hizmetlerinin takdire şayan olduğu ifade edilmiştir.²⁹ Ayrıca, ilgili dönemde Yalova Müfreze Kumandanı ve Yalova Kaymakamı olan Demir Hulusi Bey tarafından düzenlenen 5 Aralık 1926 tarihli bir diğer belge de olayı doğrulamaktadır. Hulusi Bey olayı şu şekilde ifade etmiştir: Nakliye görevi yürüten kayık Yunanlılar tarafından fark edilip takibat altında olduğu ve bundan kurtulmak maksadıyla başkaları tarafından kayık idare edilmek suretiyle millî hizmete devam etmek istenmiş ise de esasen takip edilmekte kayık akıbet Yunan torpidoları tarafından Yalova ile Adalar açığında içerisindeki tayfaları esir alınmak suretiyle arması alınıp bomba ile batırılmıştır.³⁰

Yalova Karakol Komutanlığı tarafından 7 Temmuz 1927 tarihinde Jandarma Komutanlığı'na yazılan yazıda İsmail Ağa'ya ait kayığın askerî amaçlarla zapt edilen deniz taşıtlarından olmadığı, fakat Millî Mücadele hareketinin başından sonuna kadar İstanbul'dan Anadolu'ya, Marmara Denizi'nin Yalova ve Karamürsel iskelelerine çeşitli defalar cephane ve askerî malzeme ve silahı kayığı ile ücretsiz taşıdığı, en son seferinde Yalova açıklarında silah ve cephaneyi boşalttıktan sonra tekrar İstanbul'a cephane almak üzere gitmekte iken Büyükkada ve Yalova açıklarında taarruza uğradığı ifade edilmiştir.³¹

Kayığın Tespit ve Tazmini Konusu

İstiklâl Savaşı yıllarında vatanî görev sebebiyle düşman tarafından hasar verilen veya batırılan deniz taşıtlarının durumuna ilişkin 25 Mayıs 1921 tarihinde TBMM'ye "Tedarik-i Vesait-i Nakliye-i Bahriye Kanununun Müzeyyel Kanun Layihası" başlığıyla bir kanun teklifi verilmiştir. Kanunun gerekçesinde, Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin teşekkülünden önce Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti tarafından askerî nakliyatın icrası ve düşmanı gözetlemek gibi vatan müdafaası için istihdam edilmiş olan şahıslara ait bulunan deniz taşıtlarının bazıları düşman tarafından zapt, müsadere ve batırılmak suretiyle hasar ve zarara sebep olduğu cihetle Hükümet tarafından Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin emrine terkle hamiyet ve fedakârlık gösteren şahısların maruz kaldığı zararların karşılanması gerektiği ifade edilmiştir. Bunun için Birinci Dünya Savaşı sırasında çıkarılmış olan 12 Mart 1332 (1916) tarihli kanuna yapılan ek madde ile zarar ve ziyanın Müdafaa-i Milliye Vekâleti bütçesinin nakliyat tahsisatından bedel olarak tazmin olunması istenmiştir. Söz konusu kanun layihası TBMM'de 2 Şubat 1922'de Müdafaa-i Milliye Encümeni ve Adliye Encümeni mazbataları okunmak suretiyle görüşülmüştür. Zabıtlar incelendiğinde milletvekillerinin farklı görüşler ileri sürdükleri görülmektedir. Bu hususta, 12 Mart 1332 tarihli kanuna göre tazmin işlemi yapılamayacağı, tazmin meselesinin 16 Mart 1920 tarihinde İstanbul'un işgal edilmesinden itibaren Ankara Hükümeti'nin kurulması arasındaki süreyi kapsamı gerektiği, sırf deniz taşıtlarıyla sınırlı olmaması gibi farklı görüşler de olunca kanun daha sonra müzakere edilmek üzere ertelenmiştir.³²

Görüşmeler sırasında söz alan Erzurum Milletvekili Salih Bey; "Geçen sene iyi bir zamanda ve şu mevsimde sahil ahalisinden bazılarının İzmit önüne torpil dökmek meseleleri vardı. Ve bu suretle beş on tanesi de kendi kayıklarıyla beraber kayboldular. Hatta tanıdığım birisi, bir kahraman var ki, maiyetinde bulunan 30-40 adamlı beraber bir iki seneden beri

29 *Belge-1*, Millî Emlak Müdürlüğü'nün 12 Şubat 1928 tarih ve 18361/5 sayılı yazısı.

30 *Belge-3*, Yalova Eski Kaymakamı Hulusi Beyin 5 Kanun-i evvel 1926 tarihli yazısı.

31 *Belge-2*, Yalova İleri Karakol Eski Komutanı Süleyman Remzi Beyin 21 Kanun-ı evvel 1926 tarihli yazısı.

Belge-5, Yalova Karakol Kumandanlığı'nın 7 Temmuz 1927 tarihli yazısı.

32 *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre:1, Cilt:16, İqtima Senesi:2, (6 Şubat 1338), s. 240-244.

bu işle iştigal ediyordu. Bu adam şahsen ailesiyle, oğullarıyla, yeğenleriyle birçok çalıştıktan sonra avenesini de evlatlarını da kaybetmiştir. Hakikaten buralar ahalisinden birçokları kayıklarıyla, motorlarıyla hizmet etmişler ve zarardide olmuşlardır. Ve pek çok fedakârlık yapmışlar ve zayiata uğramışlardır.” diyerek kanunun kabulünü istemiştir.³³ Daha sonra 20 Mayıs 1922 günü encümen mazbatasını meclise gelmiş ise de bir sonuç alınmadığı anlaşılmaktadır.³⁴

Cumhuriyet'in ilanından sonra konu tekrar gündeme gelmiş olmalı ki, Çam Hasanzâde İsmail Ağa bir dilekçe ile müracaat etmiştir. İsmail Ağa, 27 Kasım 1926'da Yalova Nahiye Müdürlüğü'ne verdiği dilekçede millî hizmetlerde bulunmuş bir ihtiyar olduğunu, 1921 yılında Kuva-yı Milliye cephane ve askerî malzeme nakletmekte olan bin beş yüz lira kıymetindeki yeni bir kayığın Yunan torpidoları tarafından batırıldığını ve zarara uğradığını belirterek Cumhuriyet Hükümeti'nin İstiklâl Harbi uğrunda harbuzede olanlara tazminat verdiğini duyduğunu, kendi durumunun da tahkik edilerek tazminat talebinin değerlendirilmesini istemektedir. Ayrıca durumuyla ilgili olarak dönemin kaymakamı Hulûsi Bey ve Çımarcık Köyü'nde ikamet eden Süleyman Beyden bilgi alınabileceğini ifade etmiştir. Çımarcık Karakol Komutanlığı 18 Aralık 1926 tarihli yazısında söz konusu iddianın gerçek olduğunun ve derhal yeniden tahkikat yapılması hususuna işaret etmiştir.³⁵

Yalova Karakol Komutanı Hüsni Bey, 7 Temmuz 1927 tarihli Jandarma Komutanlığı'na yazdığı yazıda İsmail Ağa'nın kayığının askerî amaçla zapt ve müsadere edilen deniz taşıtlarından olmadığını ifade etmiştir. İsmail Ağa'nın esasen yetmiş yaşında bir ihtiyar olup vatanına olan şefkati dolayısıyla oğlu Saffet'i feda ederek cephane nakliyatında ücretsiz çalışmaktayken kayığın batırıldığını elinde mazbata ve duyun ilmühaberi olmadığını, yapılan tahkikat neticesinde millî hizmetinin açıkça sabit olduğunun anlaşılmış olduğunu, dolayısıyla adı geçen kayığa ait bedel olan ücretin verilmesinin yerinde olacağı ifade edilmiştir.³⁶ Bir diğer ifadeyle İsmail Ağa'nın yelkenli kayığı askerî yönden kullanılmak için müsadere edilmemiş fakat Millî Mücadele sırasında İstanbul'dan Anadolu'ya cephane nakli sırasında gönüllü olarak kullanılmıştır.³⁷

Çımarcık Karakol Komutanlığı tarafından konu hakkında 21 Aralık 1926 tarihinde Jandarma Komutanlığına yazılan bir yazıda yapılan tahkikat sonucu olayın gerçek olduğu ifade edilmiştir.³⁸ Yine Yalova Halk Fırkası mutemedi tarafından Yalova Nahiye Müdürlüğüne 17 Haziran 1927 tarihli bir yazı yazılmıştır. Yazıda dönemin kaymakamı Demir Hulusî Bey ve İleri Karakol Komutanı Süleyman Remzi Beyin ifadesine dayanarak İsmail Ağa'nın kayığıyla cephane nakliyesinde hizmet etmekte iken Yunan torpidoları tarafından kayığının batırıldığı tasdik edilmiştir.³⁹

Karamürsel Kaymakamlığı 12 Temmuz 1927 tarihli yazısında kayığın askerî yönden müsadere edilmesi konusunda düzenlenmiş bir mazbata olmadıkça tazmini cihetine gidilemeyeceğini bildirmiştir.⁴⁰ Konu hakkındaki tahkikatın neticesi olarak Yalova Nahiye Müdürlüğü ve Karamürsel Kaymakamlığı kanalıyla Kocaeli Valiliği'ne bilgi verilmiştir.

33 *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre:1, Cilt:16, İçtima Senesi:2, (6 Şubat 1338), s. 242.

34 Düşman Tarafından Zaptedilen Sefain ve Merakib-i Bahriye Hakkında Lâyhâi Kanuniyeye Mütcellik Encümen Mazbatası. *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre:1, Cilt:20, İçtima Senesi:3, (20 Mayıs 1338), s. 87.

35 *Belge-7*, Yalova'nın Süleyman Bey Mahallesinden Çam Hasanzâde İsmail adıyla Yalova Nahiye Müdürlüğü'ne 27 Teşrin-i sani 1926 tarihli dilekçe.

36 *Belge-5*, Yalova Karakol Komutanlığı'nın 7 Temmuz 1927 tarih ve 721 sayılı yazısı.

37 *Belge-4*, Yalova Jandarma Takım Kumandanlığı'nın 9 Temmuz sene 1927 ve 1774 sayılı yazısı.

38 *Belge-2*, Yalova İleri Karakol Eski Komutanı Süleyman Remzi Beyin 21 Kanun-ı evvel 1926 tarihli yazısı.

39 *Belge-8*, Yalova Halk Fırkası Mutemedi (Ahmet Hamdi) tarafından Yalova Nahiye Müdürlüğüne yazılan 17 Haziran 1927 tarih ve 22 sayılı yazı.

40 *Belge-4*, Yalova Jandarma Takım Kumandanlığı'nın 9 Temmuz 1927 tarih ve 1774 sayılı yazısı. Karamürsel Kaymakamlığı 12 Temmuz 1927 tarihli yazısı.

Sonuç olarak Kocaeli Valiliği Muhasebe Kalemi tarafından 25 Haziran 1927 tarihinde konu hakkında Yalova Nahiyesi Müdürlüğü'ne, Jandarma Komutanlığı'na ve Valilik Makamı'na takdim edilmek üzere bir görüş yazılmıştır. Konunun hukukî durumu hakkında bilgi veren yazıda 12 Mart 1332 (25 Mart 1916) tarihli "Vesâit-i Nakliye-i Bahriye Kanunu" mucibince Birinci Dünya Savaşı'nda askerî nakliyatın temini maksadıyla askeriye tarafından el konan ve söz konusu kanunun yedinci maddesinde belirtilen bilirkişi tarafından takdir edilen kira bedeli, günlük tazminat ve tahliye masrafları ile düşman tarafından hasara uğrayan ve batırılan gemilere verilmiş olan mazbatalarda ilgi kanuna göre mahsuba ilişkin ilmühaberinin eklenmesiyle hazine talep ve mahsup edilebileceği genel tebligat ise de askerî yönden el konulmayarak sahipleri tarafından idare edilmekte iken vatanî hizmetlerden dolayı taarruza uğrayarak düşman tarafından batırılan deniz taşıtları hakkında vilayet muhasebe kalemine her hangi bir tebligatın olmadığı belirtilmiştir.⁴¹ 12 Şubat 1928 tarihli İsmail Ağa'ya yazılan resmî yazıda söz konusu kayık için tazminat verilmesine mevcut yasal hükümlerin uygun olmadığı ifade edilmiştir.

Saffet Çam'ın İstiklâl Madalyası Talebi

Eylül 1966'da İstiklâl Madalyası sahibi muharip gazilere şeref tahsisatı verilmesi hakkında bir kanun tasarısı TBMM'ye verilmiş, bu münasebetle, Genelkurmay Başkanlığı tarafından askerlik dairesi başkanlıklarına gönderilen bir yazı ile Kurtuluş Savaşı sırasında cephede ve cephe gerisinde savaşmış ve bu hizmetlerinden dolayı İstiklâl Madalyası ile taltif edilenlerin tespit edilmesi istenmiştir.⁴² Bu haber üzerine 1319 (1903-1904) doğumlu olan Saffet Çam, daha önce babası İsmail Ağa'nın yazışmalarını içeren Osmanlı Türkçesi evrakı Yalova Noterliği'nde çevirtmiş ve 11 Ekim 1966 tarihinde Yalova Askerlik Şubesi Başkanlığı'na uzun bir dilekçe yazmıştır.

Saffet Çam, Millî Mücadele yıllarında vatan için nasıl çalıştığına dair delil ve bilgiler verdiği dilekçesinde: "... Seferberlikte bir taraftan okula gider, diğer taraftan da Marmara İngiliz tahtelbahirleri dolu olduğu halde Pendik ve Darıca arasında ufak balıkçı kayıklarıyla askerî nakliyata seve seve katılırdım. İstiklâl Savaşı'nda ise belgelerde gördüğüm üzere vatanım için çalıştığım görülmektedir. Bu vesikalar bir talih eseri elime geçti. Benim de bu cidâde zerre kadar emeğim var ümidindeyim. Bu emeğime karşı göğsümü süsleyecek bir İstiklâl Madalyası hak etmişsem ne mutlu. Maddî bir karşılık istemiyorum..." diyerek vatanî hizmetine karşılık İstiklâl Madalyası talebinde bulunmuştur.⁴³ Sonuç olarak, Yalova Askerlik Şube Başkanlığı'nın 25 Kasım 1966 tarih ve 4061-66 sayılı yazısıyla Kara Kuvvetleri Komutanlığı'ndan gelen cevaba dayanarak İstiklâl Madalyası isteğinde bulunan Saffet Çam'ın İstiklâl Savaşı'nda asker olmaması sebebiyle kendisine madalya verilemeyeceği bildirilmiştir.

Sonuç

İstiklâl Savaşı sırasında Kocaeli Bölgesi hem kara ve deniz yolu hem de demiryolu hattının geçtiği bir bölgeydi. Millî Mücadele hareketi sırasında bölge üzerinden İstanbul'dan Anadolu'ya haberleşme ve deniz yolu ulaşımı sağlanmaktaydı. Bu bakımdan bölge stratejik öneme sahipti. İtilaf kuvvetlerinin 13 Kasım 1918'de İstanbul'a gelmeleri, daha sonra 16 Mart 1920'de İstanbul'un işgal edilmesi bölgenin stratejik önemini artırmıştır. Kocaeli Bölgesi Millî Mücadele boyunca hem iç hem de dış cephe özelliği taşımıştır. Bu bakımdan İzmit'i hem İstanbul yönetimi, hem de Ankara Hükümeti elde tutmaya çalışmıştır. Aynı gerekçelerle İzmit'i İtilaf Devletleri özellikle İngiltere ve onlar adına Yunanlılar işgal ederek denetim altında tutmak istemişlerdir.

41 *Belge-6*, Kocaeli Vilayeti Muhasebe Kaleminin 25 Haziran 1927 tarih ve 815 sayılı yazısı.

42 "Muharip Gazilere Şeref Tahsisatı Verilecek", *Cumhuriyet*, Sayı:15118, (1 Eylül 1966).

43 *Belge-9*, Saffet Çam'ın 11 Ekim 1966 tarihli dilekçesi.

Millî Mücadele döneminde, 1921-1922 yıllarında kara ve deniz yoluyla İstanbul'dan Anadolu'ya gerek sivil ve askerî personel ve gerekse askerî malzeme kaçırılmasında bölge önemli bir işlev yürütmüştür. İstanbul'da bulunan Kuva-yı Milliye'ye bağlı gizli gruplarla bağlantılı olarak İstanbul'dan yüklenen motor ve takalar, bazen vapurlar Marmara Denizi'nde genellikle Karamürsel, İnebolu, Kefken, Karasu, Yalova ve Akçakoca gibi uygun limanlara yüklerini boşaltıyordu. Bu nakliyat sırasında bölge halkının da ciddi desteği olmuştur.

Bildiride ele aldığımız İsmail Ağa, oğulları Fehmi ve Saffet'in de aileye ait iki yelkenli kayıkla dönemin Yalova Müfreze Kumandanı ve Yalova Kaymakamı olan Demir Hulusi Bey'le irtibatlı olarak Kuva-yı Milliye için İstanbul'dan askerî malzemeyi uzunca bir süre sevk ve naklettikleri anlaşılmaktadır. İstiklâl Savaşı sırasında Yalova Kaymakamı olan Demir Hulusi Bey'in, Karakol Komutanı Süleyman Çavuş'un, Hilmi Çavuş'un, Yalova Halk Fırkası Mutemedi Ahmet Hamdi Beyin, İsmail Ağa ve Saffet Çam'ın verdikleri bilgilere göre söz konusu askerî malzeme sevkiyatı gönüllülük esasına dayanan ve vatanın kurtuluş ve selameti için hiçbir beklenti olmadan yapılmıştır. Bu sevkiyatlar sırasında İsmail Ağa'nın 12 tonluk küçük kayığının da Yunan torpidoları tarafından batırıldığı anlaşılmaktadır. İsmail Ağa'nın silah ve cephane taşıma işinde resmen görevlendirilmediği, bu hizmeti gönüllü olarak yaptığı için doğal olarak savaş sırasında kendisine bir resmî evrak da verilmediği anlaşılmaktadır.

Cumhuriyet'in ilanından sonra, İsmail Ağa İstiklâl Harbi uğrunda harp mağduru olanlara hükümetin tazminat verdiğini duyduğu için askeri malzeme taşıırken kayığının Yunan torpidoları tarafından batırıldığını ve zarara uğradığını belirterek 1926 yılında kendi durumunun da tahkik edilmesini istemiştir. Millî Mücadele hareketi sırasında yararlı faaliyetleri tescil edilen İsmail Ağa'ya cevap olarak Maliye Bakanlığı Millî Emlak Müdürlüğü tarafından 12 Şubat 1928 tarihli yazıyla kayığa askeri yönden el konulduğuna dair bir zabıt evrakı olmaması sebebiyle tazminat ödenemeyeceği bildirilmiştir. Daha sonra İsmail Ağa'nın oğlu Saffet Çam da babasına ait evrakla 1966 yılında Yalova Askerlik Şubesi Başkanlığı'na bir dilekçe vererek maddî bir karşılık istemediğini sadece bir övünç sembolü olarak kendisine İstiklâl Madalyası verilmesi isteğinde bulunmuştur. İstiklâl Madalyası isteğinde bulunan Saffet Çam'a, İstiklâl Savaşı'nda asker olmaması sebebiyle madalya verilemeyeceği bildirilmiştir. Bu dilekçeler ve ilgi evrak sayesinde ki; bu bildiriyle yakın tarihe ait bir olay günümüz tarih araştırmacıları, tarih okuyucuları ve tarih meraklılarıyla buluşturulmuş oluyor.

Sonuç olarak İstiklâl Savaşı'nda elde edilen zafer ve başarılar; asker ve sivil memurlar ile Türk halkının birleşerek, bütünleşerek elde ettiği kazanımlardır. Bu kazanımların elde edilmesinde Tekâlif-i Milliye emirleri gibi gerek zorunlu, gerekse gönüllü çabalar amaca ulaşılması bakımından dikkate değer. Yakın tarihimizde özellikle cephe faaliyetlerinde ve cephe gerisinde çeşitli görevler üstlenmiş vatansaver, gönüllü asker ve şahıslarla ilgili çeşitli çalışmaların olmasını takdirle anmak gerekir. Yine Cumhuriyetin ilk yıllarına ait sözlü tanıklıklar ve belgelerin Millî Mücadele dönemine ışık tutacağı, kaynaklık edeceği gözden uzak tutulmamalı, bu hususta çalışmalar yapılmalıdır. Bu bağlamda yeni yeni araştırmaların yapılması dileklerimizle İsmail Ağa'nın şahsında Millî Mücadele Hareketi'nin isimsiz kahramanlarını da burada anmış olalım. İstiklâl Savaşı'nın isimsiz, gönüllü kahramanları adına Kocaeli Bölgesi'nde İsmail Ağa ve Saffet Çam'ın yaptıkları hizmetlerle sembol isimler olması temennisiyle. Ruhları şâd olsun.

KAYNAKÇA

a-Belgeler

- İsmail Ağa'nın 27 Teşrin-i sani 1926 tarihli dilekçesi ve ekleri.
- Saffet Çam'ın 11 Ekim 1966 tarihli dilekçesi ve ekleri.

b-Kaynak Kişiler

- Beşe, Muazzez, (İsmail Ağa'nın oğlu Salih'in kızı, Yalova, 1925 doğumlu. Derlemeyi Yapan: Elçin Özince, Derleme Tarihi: 23 Şubat 2014).
- Genç, Pinar, (İsmail Ağa'nın oğlu Salih'in torunu, öğretim üyesi, Prof., Ankara, 1966 doğumlu).
- Özince, Mükerrerem, (İsmail Ağa'nın oğlu Salih'in kızı, Eyüp, 1922 doğumlu. Derlemeyi Yapan: Elçin Özince, Derleme Tarihi: 23 Şubat 2014).

c-Araştırma ve İnceleme Eserler

- Apak, Rahmi, *İstiklâl Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu*, TTK Basımevi, Ankara, 1990.
- Çam, Yusuf, *Millî Mücadele'de İzmit Sancağı*, Orhan Ofset Basımevi, İstanbul, 1993.
- Evsile, Mehmet, *Kurtuluş Savaşında Askerî Nakliye Hizmetleri*, Cem Ofset, Amasya, 1997.
- Karadeniz'de *Bir Destan Gazi Alemdar Gemisi*, (Hazırlayanlar: Gürdal Özçakır, Mehmet Dönmez), Deniz Basımevi Müdürlüğü, İstanbul, 2008.
- *Kocaeli Burhaniye Kuva-yı Milliye Müfreze Komutanı Rasim Koçal'ın Milli Mücadele Anıları*, (Hazırlayanlar: Cumhuriyet Utku, Hasan Soygüzel, Pınar Tayhan), Akmat Matbaası, Bursa, 2011.
- "Muharip Gazilere Şeref Tahsisatı Verilecek", *Cumhuriyet*, Sayı:15118, (1 Eylül 1966).
- Özel, Sabahattin, *Kocaeli ve Sakarya İllerinde Millî Mücadele (1919-1922)*, Türkiyat Matbaacılık, İstanbul, 1987.
- Sarar, Serdar Hüseyin, *Kurtuluş Savaşı Döneminde Denizcilik Faaliyetleri*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2007.
- Sofuoğlu, Adnan, *Millî Mücadele Döneminde Kocaeli*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ereğ Ofset, Ankara, 2006.
- Sofuoğlu, Adnan, "Kurtuluş Savaşı Döneminde Kocaeli-Yalova-İznik Çevresinde Rum ve Ermeni Terörü", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt. XVIII, Sayı:54, s.795-814.
- *Türk İstiklâl Harbi, VII. Cilt İdarî Faaliyetler (15 Mayıs 1919-2 Kasım 1923)*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1975.
- *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre:1, Cilt:16, İctima Senesi:2, (6 Şubat 1338)
- *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre:1, Cilt:20, İctima Senesi:3, (20 Mayıs 1338)

EKLER: Belgeler ve Transkripsiyonları

Mehmet
Serhat
YILMAZ

Belge:1

Türkiye Cumhuriyeti
Maliye Vekâleti
Emlak-ı Millîye Müdüriyeti

Umumî: 18361

Hususî: 5

Yalova'da Çam Hasan Salih Ağazâde İsmail Ağa'ya

Hazineye göndermiş olduğunuz 4 Teşrin-i evvel 1927 tarihli arzuhaliniz mütalaa olundu. Eşya-yı menkûle hasarâtı için tazminat itâsına ahkâm-ı kanuniye müsait olmadığından hakkınızda bir günâ muamele ifâsına imkân-ı kanunî görülemediği beyan ve mürsel muameleli evrak leffen iade olunur. 12 Şubat 1928

Maliye Vekili Namına
(İmza)

Belge:2

Yalova'da mukim Kasab İsmail Ağa'nın mutasarrıfı olduğu kayığı mücâhede-i milliyede küçük mahdumu Safvet'in idaresi altında deniz Yunan donanması tarafından abluka altında olduğu halde cansiperâne bir surette orduya malzeme-i harbiye ve cephaneye naklettiği ve donanma tarafından mezkûr kayık takip ve tarassudda olmasından dolayı efradı tebdîl edilmek suretiyle sefere giderken Yunan donanması tarafından denizde yakalanarak gark edildiği ve kıymeti bahâca gayrı malum olduğu ve mezkûr kayığın hademât-ı milliyede şayan-ı takdir olduğunu mübeyyin vesikadır.

21 Kanun-ı evvel 1926
Yalova İleri Karakol Kumandan-ı Esbaki
Süleyman Remzi (İmza)

Belge:3

Müstedî İsmail Ağanın küçük mahdumu Safvet'in idare edip Yunanlılar tarafından gark edilen yelkenli kayık İsmail Ağa'nın olup mezkûr kayıkla ilk def'a istiklâl mücâhidlerine cephaneye ve malzeme-i askeriye getiren Safvet'tir. Deniz Yunan donanması tarafından taht-ı tarassud ve ablukada bulunduğu bir sırada subk eden hademât ve vatanperverânesi şayan-ı dikkat ve takdirdir. Yunanlıların takibât-ı şedîdesinden kurtulmak maksadıyla başkaları tarafından kayık idare edilmek suretiyle hademât-ı vataniyelerine devam etmek istenmiş ise de esasen takip edilmekte olan mağrûk kayık akıbet Yunanlılar tarafından arması alınarak bomba ile batırılmıştır. Fakat fiyatı hususunda ehl-i vukûfun tahmin ve takdiri muktezîdir.

5 Kanun-ı evvel 1926
Yalova Kaimmakam-ı Esbaki
Hulusî (İmza)

Belge:4

Sayı: 1774

Yalova Nahiye Müdiriyet-i Aliyesine

Müstedînin kayığı cihet-i askeriye tarafından müsadere edilenler meyanında olmayıp ve millî cidâlde İstanbul'dan Anadolu'ya cephane nakletmekte iken Yunan torpidoları tarafından Yalova ile Adalar açığında tutularak tayfası esir edilmek suretiyle mezkur kayığın batırıldığı icrâ kılınan tahkikat neticesinden anlaşılmasıyla arz ve takdim kılındı efendim. 9 Temmuz 1927

Yalova Jandarma Takım Kumandanı
Birinci Mülazım Mustafa (İmza)

Yalova Tahrirat Kalemi Numara: 1926/51

Mazrufen Karamürsel Kaimmakamlığı canib-i alîsine arz ve takdim. 11 Temmuz 1927

Yalova Nahiyesi Müdürü
Recai (İmza)

Cihet-i askeriyece müsadere edilip yeddinde mazbata olmadıkça tazmini cihetine gidilemeyeceğinin müstedîye tefhîmi. Yalova Müdiriyetine, 12 Temmuz 1927

Karamürsel Kaimmakamı
Abdurrâhman (İmza)

Belge:5

1727

Harb-i Umûmiyede cihet-i askeriyece vesâit-i nakliyelerine vaziyet edilip vesâik verilenler mevcut ise emir mucibince muamele ifâsı zımında evvel emirde Yalova Karakol Kumandanlığına.

3 Temmuz 1927
Yalova Jandarma Kumandanı
Mustafa (İmza)

Numara: 721

Jandarma Kumandanlığına,

1-Müstedînin kayığı cihet-i askeriye tarafından ne zabt ne de müsadere edilen merakıb-ı bahriyeden olmadığı,

2-Cidâl-ı milliyenin bidayet teşekkülünden nihayetine kadar İstanbul'dan Anadolu'ya Marmara Denizi'nin Yalova ve Karamürsel İskelelerine müteaddid defalar cephane ve mühimmât-ı askeriyece aid malzemeyi kendi kayığı ile bilâ-ücret taşıdığı,

3-En son seferinde Yalova açıklarında cephaneyi boşalttıktan sonra tekrar İstanbul'a cephane almak üzere gitmekte iken Büyükada ile Yalova açıklarında düşman taarruzuna uğrayarak kayığın içerisindeki tayfaları esir alınmak suretiyle mezkûr kayığın bomba tahribatıyla gark edildiği,

4-Müstedî esasen yetmiş yaşında bir ihtiyar olup vatanına olan şefkati dolayısıyla mahdumu henüz askere dahil olmayan Satvet'i fedâ ederek cephane nakliyatına bilâ-ücret çalışmakta iken en nihayet elindeki bu kayığı gark edilmiş olduğunu yeddine ne mazbata ve

ne de duyûn ilmühaberi verilmediği hakikat halde çok bir hizmeti sebkat ettiği bi't-tahkîk anlaşılmiş olmağla mezkûr kayığın esmânının itâsı için icrâ-yı icâbına delâletleri ma'rûzdur efendim.

Mehmet
Serhat
YILMAZ

7 Temmuz 1927
Yalova Karakol Kumandanı
Hüsnü (İmza)

Belge:6

Türkiye Cumhuriyeti
Kocaeli Vilayeti Muhasebeciliği

Umumî/Hususî: 815

12 Mart sene 332 tarihli vesâit-i nakliye-i bahriye kanunu mucibince Harb-i Umumî'de nakliyât-ı askeriyenin te'mini maksadıyla cihet-i askeriyeye vaz'-ı yed edilip mezkûr kanunun yedinci maddesinde muharrer ehl-i hibre tarafından takdir edilen bedel-i icâr ücret-i yevmiye tazminat ve mesârif-i tahlikiye ile düşman tarafından dûçâr-ı hasâr ve gark edilen sefâinlere verilmiş olan mazbatalarda ol babdaki mahsub-i umumî kanun mucibince deyn ilmühaberi rabtıyla matlûbât-ı hazine ile mahsûb edilebileceği tebligât-ı umûmiye iktizasından ise de cihet-i askeriyeye vaz'-ı yed edilmeyerek ashâbı tarafından idare edilmekte iken hademât-ı vataniyesinden dolayı dûçâr-ı taarruz olup düşman tarafından gark edilen merâkib-ı bahriye hakkında muhasebe-i vilayete bir günâ tebligat olmadığından ifa-yı muktezâsı babında îâdeten makam-ı vilayete takdim. 25 Haziran 1927

İrsal/51 tahrir-i mürsel/282, Muhasebeci (İmza)

Tebliğat, Yalova Nahiyesi Müdüriyetine 29 Haziran (İmza)

Vilayete/ 3 Temmuz 1927 (İmza)

Jandarma Kumandanlığı Valâsına
3 Temmuz 1927
Müdür Remzi (İmza)

Belge:7

Yalova Nahiyesi Müdiriyyet-i Canib-i Âliyesine

Ma'rûzât-ı Acizânemdir;

Acizleri hademât-ı milliyesi mesbûk bir ihtiyarım. Üç yüz otuz yedi senesi Kuvvâ-yı Milliyeye cephaneye ve malzeme-i askeriyeye nakl etmekte olan bin beş yüz lira kıymetindeki yeni bir kayığım Yunan torpidoları tarafından gark edildi ve bu suretle izrâr edildim. Bu kere Hükümet-i Cumhuriyemiz tarafından İstiklâl Harbi uğrunda harbzede olanlara tazminat ita olunmakta olduğu mesmû' acizanem bulunmağla tahkikat-ı mukteziyenin Kaimmakam-ı esbak Demir Hulûsi Bey ile Çınarcık Karyesinde mukim Süleyman Efendiden sualini istikmâl-i muamelenin ifâsını istid'a ve istirham eylerim efendim.

Yalova'nın Süleyman Bey Mahallesinden
Çam Hasanzâde İsmail
Pul (11 Kuruş)
27 Teşrin-i sani 1926
(İmza)

Belge:8

Sayı:22

Nahiye Müdüriyet-i Aliyesine

Müstedînin ifadesi gerek kaimmakam-ı sabık Demir Hulusî Beyin ve gerek ileri karakol kumandanı Süleyman Remzi Efendinin ifadesi vecihle cephanе nakliyesinde hizmet etmekte iken Yunan torpidoları tarafından kayığı gark edildiği tasdîk olunur efendim.

17 Haziran 1927

Yalova Halk Fırkası Mutemedi

Ahmet Hamdi (İmza)

Belge-1

